

TEGELTUINTJES praktisch

Mieroos Nijsters, velt-lesgeefster

1. Waar moet je aan denken ?

De gevel

- De gevel moet **stevig** genoeg zijn. Controleer op schade (scheuren, gaten, slechte voegen...), maar ook op ventilatieroosters.
- Kijk na welke voegmortel werd gebruikt : bij kalkmortel en pleisterwerk zijn zelfhechtende klimplanten niet aan te raden. Andere soorten kunnen wel, mits een goede klimhulp.

Vochtbelasting

- De ligging (schaduwrijke N-gevel, ZW-gevel, slagregen) speelt een rol, maar ook de schaduw van omliggende gebouwen.
- De gevel moet **bestand zijn tegen vocht**.
- De soort beplanting bepaalt ook de hoeveelheid vocht op de gevel : klimop en wingerd werken als een regenscherm, kamperfoelie niet.
- Is de muur vochtig, dan moet dit eerst verholpen worden. Kan dit niet, dan kan je nog altijd kiezen voor een systeem dat vrijblijft van de gevel. Hoe groter de afstand (8-30cm) tussen klimsysteem en gevel, hoe beter de ventilatie en hoe kleiner de kans op vocht. Extra-voordeel is de thermische isolatie van de gevel.

Welke soort kies je?

Voor een klimplant geldt hetzelfde als voor een hond: kies enkel voor die soort die je aankan.

- Hou rekening met de eigenschappen van de planten, zoals klimvorm (slingerplant, ranker, enteraar, zelfhechter), de groeisnelheid, de maximale hoogte.
- De hoogte en de breedte van een klimplant moeten in verhouding zijn tot de hoogte en breedte van de constructie of de muur. De maximumhoogte van je klimplant is bij voorkeur kleiner dan de hoogte van de gevel van het gebouw, tenzij je ook het dak wil laten begroeien.

Maximale groeihoogte:

tot 30m : klimop (*Hedera helix*), driedelige wingerd (*Parthenocissus tricuspidata*)

tussen 8 & 25m : Amerikaanse trompetbloem (*Campsis radicans*), boomwurger, bosrank

(*Clematis vitalba* en *Clem. montana*), bruidsluier, blauwewegen ..

tussen 5 & 15m : Kiwi, Duitse pijp, hop, kamperfoelie, vijfdelige wingerd (*Parth. quinquefolia*)

tot 5 m : clematishybriden, Jap. Kardinaalsmuts (Euonymus)...., klimrozen, braam

tot 3m : winde, winterjasmijn, reukerwt

Pas op voor boompjes! (wortelontwikkeling kan stoepstenen oplichten!)

- Let op de **maximumleeftijd** die een klimplant kan halen. Afhankelijk van de plaats en de functie kan dat een aandachtspunt zijn.
 - Bijv. clematis : tussen 10 & 25 jaar
 - Klimhortensia, wingerd, blauweregen : wel 100 jaar!

Onderhoud

Bezin voor je begint! Onderhoud zal er steeds zijn!

- Een goede aanleg bepaalt het onderhoud achteraf.
- Regelmatig controleren van de klimhulpen (zit alles nog stevig vast?)
- Sterke groeiers (bijv. bruidsluier, klimop), sterke winders (blauweregen, boomwurger) kunnen schade veroorzaken aan daken, goten, regenpijpen, balkonnen en vensters.

Regelmatig snoeien!

- Ook: dood hout verwijderen, uitlopers (bij hop, kiwi, trompetklimmer) of rankende takken over de grond.

Bodem en standplaats

- De bodem moet goed doorlatend zijn en de plant moet voldoende ruimte krijgen om zijn wortels te ontwikkelen. Is dit niet het geval, dan is hij te vergelijken met een potplant, d.w.z. begieten bij droog weer. Om waterverspilling tegen te gaan, maak een opstaande rand rond het plantgat;
- De meeste klimmers zijn bosplanten en verkiezen een humusrijke, vochthoudende bodem. Ze willen met hun voeten in de schaduw en met hun hoofd in de zon. Uitzondering : hop (verdraagt natte standplaats)
- Klimplanten uit warmere streken verkiezen een warme en beschutte plaats (trompetklimmer, wijnrank, kiwi...)

Klimhulpen

Een stevige klimhulp op een degelijke manier aangebracht, bespaart veel extra-werk achteraf.

- De plant moet mooi kunnen opgroeien en het onderhoud achteraf moet eenvoudig zijn. Degelijk materiaal is belangrijk.
- De meest gebruikte klimhulpen zijn dichtmazige traliewerken. Ze zijn geschikt voor niet al te grote klimmers zoals Clematis of een aantal lage leirozen.
- Kies voor een constructie aangepast aan de levensduur van de klimplant en aangepast aan de maximale dikte van de plant. Een stevige groeier heeft een stevige klimhulp nodig!
- Materiaal:
 - Roestvrij staal** heeft een lange levensduur en vergt geen onderhoud.

Een klimhulp bestaat uit 2 delen : de kabels of buizen of het latwerk waarlangs de plant zal klimmen, en de dragende constructie waaraan kabels, buizen enz. worden bevestigd. Dragende afstandhouders zorgen ervoor dat de klimhulp op een zekere afstand van de gevel blijft. Verdeel ze regelmatig over de gevel om de belasting te verdelen over de hele structuur.

Stalen kabels zijn bij voorkeur **geplastificeerd** (verhindert oververhitting van kabel en plant). De bevestigingshaken en draadspanners bij voorkeur uit roestvrij staal .

Hout heeft een beperkte levensduur, van 4-6jaar tot 50jaar en langer, afhankelijk van de houtsoort; duurzaam is kastanjarahout en robiniahout.

Reglementering

Voor een geveltuintje moet je een aanvraag indienen **bij de gemeente**. De regelgeving varieert van gemeente tot gemeente. Algemeen is dat een geveltuintje max 30cm breed mag zijn (1 vierkante stoeptegel). Het moet minstens 30cm van de gevel van je buur verwijderd blijven. De stoep moet min. 120cm (4 stoeptegels) vrij blijven.

2. Soorten gevelbegroening

Bloembakken

- Let op bodem, standplaats en grootte bij de plantenkeuze.
 - Kies **vaste planten** (= duurzaam) met een grootte van max. 2 x de pothoogte
 - Afwisseling per seizoen : kies voor een zomerbloembak (april-sept) en een winterbloembak (oktob-maart) met o.a. wintergroene planten.
 - Keukenkruiden kunnen perfect in een zon-georiënteerde bloembak
 - **Begiet** regelmatig, zeker bij droog weer.
 - Planten in bloembakken zijn **vorstgevoeliger** dan in volle grond. Kies voor winterharde soorten.
- Tip** : bekleed de binnenkant van de pot met noppenplastic, vooraleer de plant erin te zetten.
- **Pas de potgrond** aan de gekozen planten aan. Je kan ze zelf samenstellen, er zijn ook kant-en-klare mengsels te koop.

Struikjes voor geveltuintjes

- Let op bodem, standplaats en grootte bij je keuze.
- Hou rekening met de natuurlijke vorm van de struik; kies een soort waarvan de groeivorm **zuilvormig of rond** (compact) is.
- Kies niet voor doornige soorten of soorten met giftige bessen
- Kies voor decoratieve bloemen/vruchten.

Vaste planten

Let op de bodem, standplaats en grootte bij je keuze.

Soms moeten planten in 'marginale' omstandigheden standhouden :droog, voedselarm, stenige ondergrond, Speel daarop in door planten te kiezen die dat verdragen (bijv. baardiris, anjersoorten, toortsen, stokrozen...)

Klimplanten

Planten groeien naar het licht. Klimplanten doen dit al klimmend.

Er zijn 4 soorten:

- **Zelfhechters** : ze hechten zich vast via 'zuignapjes' aan het oppervlak (klimop, wingerd). Als je ze weghaalt, laten ze voetsporen na. Zelfhechters hebben geen klimhulp nodig. Toch willen sommige wat hulp in de beginfase (klimhortensia, trompetklimmer). Zelfhechters klimmen het best op een stevig en ruw oppervlak zoals beton, baksteen, ruw pleisterwerk, op onbehandeld of geschilderd hout. Losgetrokken hechtwortels zijn beschadigd en kunnen niet opnieuw hechten.
- **Winders** : hun stengels groeien schroefvormig rond een steun, bijv. kamperfoelie, bruidssluier, kiwi, blauwereggen....Wil je een winder langs een muur, voorzie een klimhulp. Het meest geschikt is een rond profiel, met een diameter van niet meer dan 5cm. Zet windende planten nooit in de buurt van regenpijpen, ze kunnen de pijp 'wurgten' en uit de muur trekken; Winders kunnen ook het dak beschadigen door de pannen op te lichten.
- **Rankers** : maken tak-of bladranken waarmee ze zich omhoog werken, bijv. clematis (bosrank), wijnrank... Ze hebben een klimhulp nodig langs een muur. Het meest geschikt : een traliewerk met mazen van ongeveer 15x15cm. Voor een wijnrank mag de maasgrootte 40x40cm zijn. De profielen in ijzer of hout zijn bij voorkeur rond en niet te dik, max 3cm diameter. Belangrijk is dat de fijne rankertjes van de klimplant er rond kunnen krullen. Ook mogelijk is een laddertje van ronde houten stokjes, bamboestokjes of ijzeren kabeltjes. Plaats ze ongev. 20 tot 30cm boven elkaar. Bind de planten aan wanneer ze beginnen te klimmen. Of gebruik een klimroos als gastheer voor een clematis
- **Steunklimmers/ enteraars** : enteraars gebruiken stekels of doornen om omhoog te groeien, bijv. klimroos en braam; andere, de leiheesters, zijn geen echte klimmers, maar worden door de mens omhooggeleid langs een lattenwerk, bijv. winterjasmijn. Voor enteraars kan je dezelfde klimhulpen gebruiken als voor rankers, maar met grotere mazen (tussen 25x25 en 50x50cm)

Leibomen / leifruit

Kunnen langs de gevel worden geleid. Ze kunnen een lelijke gevel verbergen.

Het snoeien van leibomen / leifruit is een vak apart.

3. AAN DE SLAG!

Stap 1:

- Licht 1 stoeptegel (evt.2) uit het voetpad aansluitend aan de woning. Een klimplant groeit beter en krijgt meer regen in een plantgat op 30cm van de muur . Gebruik deze tegel(s) als afboording en waterkering met het voetpad.
- Meestal ligt de tegel op een zandcementfundering. Ook die moet er uit. Graaf de grond uit tot op minimum 30cm diepte. Pas op voor onderliggende kabels.
- Het plantgat moet 2x zo groot zijn als de wortelmassa van de plant.

Stap 2 :

- Meng 2 delen potgrond + 1 deel compost en voeg evt. een kleine hoeveelheid organische meststof toe voor een goede start.
- Voor mediterrane planten in de zon mag er wat dolomiet bij voor een kalkrijke omgeving; voor zuurminners wat turfmoel ondermengen.
- Er zijn ook kant-en-klare grondmengsels te koop.

Stap 3 :

- De klimplant komt centraal in de tegeltuin, evt. de overblijvende ruimte opvullen met een klein bodembedekkertje.
- Zet de kluit schuin in het plantgat zodat het uiteinde van het bamboestokje, dat meestal wordt meegeleverd, tegen de muur of steun rust. De plant krijgt zo vlugger greep op de steun.
- Clematissen zet je, tegen de normale plantregels in, minstens 10 cm in de grond. Zo dwing je hen om veel nieuwe scheuten te maken.
- Bij geënte planten, zoals blauwereggen, moet je er op letten, dat je de entplaats niet onder de grond stopt. Verwijder eventuele wilde scheuten die onder het entmerk groeien.
- Voor soorten die worteluitlopers maken (trompetklimmer, hop...), kan je in het plantgat een grote stenen bloempot zonder bodem of een segment van een rioolbuis plaatsen waarin je de klimmer zet. De wortels kunnen in de volle grond wortelen, maar uitlopers maken wordt moeilijk.
- Een al dan niet groenblijvende struik (niet hoger dan 1m) aan de voet van kamperfoelie of clematis, zorgt voor schaduw op hun voet en camoufleert een kale onderkant.

Stap 4 :

- Na het planten, de aarde nog even aandrukken en begieten.
- Jonge klimplanten moet je meestal **niet snoeien**. In de natuur groeien en bloeien klimplanten ook zonder snoei. Nieuw aangeplante **clematissen** snoei je einde januari tot het onderste paar

dikke knoppen. Dat stimuleert de vorming van zijscheuten. **Leifruit** moet wel gesnoeid worden. Raadpleeg daarvoor gespecialiseerde literatuur.